

НАЛЕЖНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГАЛУЗІ КОРМОВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЮ ТЕХНІКОЮ – НЕОБХІДНА УМОВА ЗМІЦНЕННЯ КОРМОВОЇ БАЗИ

Вступ. Сім радіоактивно забруднених районів Житомирської області – Смільчинський, Коростенський, Лугинський, Малинський, Народицький, Овруцький та Олевський – мають сьогодні сприятливі природно – кліматичні умови для розвитку молочної галузі, а також значний досвід молочарської справи. Однак сучасний стан даної галузі характеризується значним зменшенням поголів'я молочних корів порівняно з 1991 р. (у 2,3 рази) та його продуктивності (у 1,7 рази).

Центральне місце серед факторів, що формують рівень надою від корови, займає годівля. Тому актуальним питанням сьогодні є збільшення обсягу виробництва якісних та дешевих кормів власними силами, що значною мірою залежить від стану забезпечення галузі кормовиробництва сільськогосподарською технікою.

Стан вивчення питання. Проблема забезпечення товаровиробників аграрної сфери сільськогосподарською технікою значною мірою вивчена у наукових працях Білоуська Я.К., Головка А.М., Товстопят В.Л., Яковенка В.П. [1], Іванишина В.В. [2], Кравчука В.І. [3], Мельника Л.Ю., Макаренка П.М. [4], Олійника О.В. [5], Петрова В.М. [6], Ситника В.П. [7], Усатої Н.В. [8], Шهبаніна В.С. [9], Шкляра В.Б. [10-12] та інших. Проте її дослідження зазначеними вченими носить переважно загальнодержавний характер, а тому потребує подальшого вивчення в розрізі окремих аспектів зазначеної проблеми та з урахуванням соціально – економічних і екологічних особливостей регіонів.

Мета дослідження. Метою дослідження є проведення аналізу стану виробництва кормів у сільськогосподарських підприємствах радіоактивно забруднених районів Житомирської області, рівня забезпеченості товаровиробників сільськогосподарською технікою, впливу даного фактора на трудоемкість та собівартість виробництва одиниці кормів, а також розробка шляхів покращення забезпечення суб'єктів господарювання аграрної сфери сільськогосподарською технікою.

Виклад основного матеріалу. Стан кормовиробництва у сільськогосподарських підприємствах досліджуваного регіону сьогодні потребує рішучих дій. Валове виробництво кормів за останні 12 років зменшилося у 2-54 рази, що спричинено як скороченням посівної площі кормових культур, так і зниженням їх урожайності (табл. 1).

Валове виробництво кормів та вплив головних факторів на його обсяг у сільськогосподарських підприємствах досліджуваного регіону

Показники	Площа, га		Урожайність, ц/га		Валовий збір, тис. т		Відхилення, тис. т		
	1991	2002	1991	2002	1991	2002	всього	в тому числі за рахунок	
								площі	уро-жайності
Кормові коренеплоди	5791	454	230,8	176,4	133,6	8,0	-125,6	-123,2	-2,4
Багаторічні трави:									
- на сіно	22464	26956	19,4	10,4	43,6	28,0	-15,6	8,7	-24,3
- на зелену масу	55853	40901	131,3	56,5	733,2	231,1	-502,1	-196,3	-306
Однорічні трави									
- на сіно	263	984	14,8	9,8	0,4	1,0	0,6	1,1	-0,5
- на зелену масу	25836	13165	103,1	43,9	266,3	57,8	-208,5	-130,6	-77,9
Кукурудза на силос і зеле-ний корм	24406	517	164,6	145,6	401,8	7,5	-394,3	-393,2	-1,1
Інші сілосні культури	528	502	199,2	81,1	10,5	4,1	-6,4	-0,5	-5,9
Природні сінокоси і пасови-ща на сіно	12663	5048	12,8	7,1	16,2	3,6	-12,6	-9,7	-2,9

Як свідчать дані табл. 1 у 2002 р. порівняно з 1991 р. відбулося значне скорочення валового виробництва всіх видів кормів (крім сіна однорічних трав). Так, обсяг виробництва кормових коренеплодів зменшився на 125,6 тис. т або на 94,0%, що викликано на 98,1% скороченням посівної площі, 1,9% – зниженням рівня урожайності. Обсяг виробництва багаторічних трав на сіно знизився на 15,6 тис. т або на 35,8% за рахунок зменшення його урожайності на 9,0 ц/га або на 46,4%. Скорочення посівної площі багаторічних трав на зелену масу на 14,9 тис. га або на 26,8% та зменшення її урожайності на 74,8 ц/га або на 57,0% призвело до зниження валового збору даного корму на 502,1 тис. т або на 68,5%. Зменшення валового виробництва однорічних трав на зелену масу на 208,5 тис. т або на 78,3% обумовлено зменшенням посівної площі на 12,7 тис. га або на 49,0% та урожайності на 59,2 ц/га або на 57,4%. Обсяг виробництва кукурудзи на силос і зелений корм знизився на 394,3 тис. т або на 98,1%, що викликано скороченням посівної площі на 23,9 тис. га або на 97,9%, за рахунок чого недоотримано 393,2 тис. т корму. Зменшення площі природних сінокосів і пасовищ на 7,6 тис. га або на 60,1% та урожайності сіна на 5,7 ц/га або на 44,5% спричинило зниження валового виробництва сіна на 12,6 тис. т або на 77,8%. Проте за рахунок збільшення посівної площі однорічних трав на сіно на 721 га або у 3,7 рази обсяг виробництва його зріс на 0,6 тис. т або у 2,5 рази.

Однією з причин деградації галузі кормовиробництва є незадовільний стан її забезпеченості сільськогосподарською технікою, значна частина якої потребує ремонту, а ще краще заміни через фізичний та моральний знос, і тому не використовується (табл. 2).

Наявність та стан готовності до роботи сільськогосподарської техніки
у сільськогосподарських підприємствах досліджуваного регіону
станом на 1 січня 2003 року

Показники	Ємільчинський	Коростенський	Лугинський	Малинський	Народичський	Овруцький	Олевський	Регіон	Область
Припадає на 1000 га сільськогосподарських угідь, штук:									
- тракторів	8	5	14	8	13	14	10	9	11
- вантажних автомобілів	6	4	13	7	10	11	9	7	9
Припадає на 1000 га ріллі, штук:									
- сівалок	3	4	7	4	5	7	5	5	5
- плугів тракторних	4	4	8	5	6	7	10	5	5
Коефіцієнт готовності до роботи									
- тракторів	0,57	0,63	0,53	0,60	0,55	0,65	0,62	0,60	0,58
- вантажних автомобілів	0,55	0,60	0,43	0,44	0,59	0,67	0,59	0,56	0,58
- сівалок	0,57	0,57	0,53	0,55	0,58	0,64	0,64	0,59	0,58
- плугів тракторних	0,70	0,70	0,57	0,68	0,61	0,75	0,66	0,69	0,68

Як свідчать дані табл. 2 станом на 1.01.2003 р. у сільськогосподарських підприємствах досліджуваного регіону з розрахунку на 1000 га сільськогосподарських угідь кількість тракторів становила 9 штук, вантажних автомобілів – 7 штук; на 1000 га ріллі сівалок – 5 штук, плугів тракторних – 5 штук. Порівняно з величиною даного показника по області кількість тракторів і вантажних автомобілів у досліджуваному регіоні менша на 18,2% і 22,2% відповідно, а сівалок і плугів тракторних відповідає рівню області. В розрізі районів найкраще забезпечені тракторами і вантажними автомобілями Лугинський (14 і 13 штук відповідно), Овруцький (14 і 11 штук відповідно) та Народицький (13 і 10 штук відповідно) райони, найгірше – Коростенський район (5 і 4 штук відповідно). Щодо сівалок і плугів тракторних, то найкраще даними знаряддями забезпечені Лугинський (7 і 8 штук відповідно), Овруцький (7 і 7 штук відповідно) та Олевський (5 і 10 штук відповідно) райони, найгірше – Ємільчинський район (3 і 4 штук відповідно). Разом з тим, коефіцієнт готовності до роботи сільськогосподарської техніки знаходиться на невисокому рівні: тракторів – 0,60; вантажних автомобілів – 0,56; сівалок – 0,59; плугів тракторних – 0,69.

Таким чином, виробництво кормів стає більш трудомістким процесом, що призводить до підвищення рівня собівартості одиниці кормів (табл. 3).

Таблиця 3

Економічна оцінка кормових культур у сільськогосподарських підприємствах радіоактивно забруднених районів Житомирської області (2000-2002 рр.)

Культури	Урожайність основної продукції, ц/га	Вихід з 1 га з врахуванням побічної продукції		Витрати живої праці на 1 ц корм. од., люд.-год.	Собівартість 1 ц корм. од., грн.
		корм. од., ц	перетрав. протеїну, кг		
Кормові коренеплоди	163,1	25,1	36,7	41,5	107,9
Багаторічні трави:					
- на сіно	11,7	5,9	7,4	4,6	13,3
- на зелену масу	70,4	12,0	18,3	0,9	6,0
Однорічні трави:					
- на сіно	15,2	6,8	11,6	4,4	18,6
- на зелену масу	50,5	8,6	11,6	1,9	10,2
Кукурудза на силос і зелений корм	122,0	36,6	4,9	2,7	13,8
Інші сіносни культури	97,0	19,4	25,2	0,4	1,1
Природні сінокоси і пасовища на сіно	9,8	5,1	3,1	2,5	6,2

На основі даних табл. 3 видно, що найбільш трудоемкою культурою є кормові коренеплоди – рівень витрат живої праці з розрахунку на 1 ц корм. од. становить 41,5 люд.-год.; багаторічні та однорічні трави на сіно потребують відповідно 4,6 і 4,4 люд.-год. на 1 ц корм. од.; кукурудза на силос і зелений корм – 2,7 люд.-год.; природні сінокоси і пасовища на сіно – 2,5 люд.-год.; найменш трудомістким є вирощування однорічних та багаторічних трав на зелену масу – 1,9 і 0,9 люд.-год. відповідно.

Як наслідок, найвища собівартість виробництва 1 ц корм. од. у кормових коренеплодів – 107,9 грн., найнижча – у багаторічних трав на зелену масу – 6,0 грн.

Безумовно, покращити стан забезпеченості галузі кормовиробництва сільськогосподарською технікою недостатньо для виходу її з кризи. Проте даний захід є однією з необхідних умов розв'язання існуючої проблеми.

Оскільки сільськогосподарські підприємства досліджуваного регіону сьогодні не мають змоги власними силами оновити машинно-тракторний парк, а бюджет місцевих органів державної влади не має фінансових ресурсів, щоб пропонувати даний захід, пропонуємо вирішити питання наступним чином:

органам місцевої влади слід:

1. стимулювати створення в даному регіоні машинно-тракторних станів, які на пільговій основі (за рахунок дотацій з бюджету місцевих органів влади) будуть надавати послуги у виконанні механізованих робіт товаровиробникам;

2. створити сприятливі умови для формування ринку сільськогосподарської техніки як вітчизняної, так і зарубіжних країн, яка вже

була у використанні, проте знаходиться у хорошому робочому стані і коштує значно менше, ніж нова;

3. надати можливість товаровиробникам отримати довгострокові кредити на пільгових умовах під заставу їх майна для придбання сільськогосподарської техніки;

4. стимулювати розвиток кооперації виробників та переробників сільськогосподарської продукції, в тому числі і в придбанні сільськогосподарської техніки;

товаровиробникам варто об'єднати свої фінансові можливості і спільно купити необхідну сільськогосподарську техніку.

Таким чином, вважаємо, що проблема забезпеченості галузі кормовиробництва сільськогосподарською технікою в значній мірі може бути вирішена.

Висновок. Галузь кормовиробництва на радіоактивно забрудненій території Житомирської області сьогодні перебуває у глибокій кризі. Значною мірою дане явище спричинене низьким рівнем забезпеченості галузі сільськогосподарською технікою. Розв'язання даної проблеми вбачаємо у створенні машинно-тракторних станів, ринку сільськогосподарської техніки, яка вже була у використанні, розвитку кооперації виробників і переробників сільськогосподарської продукції, в тому числі і в придбанні сільськогосподарської техніки, створенні можливості отримання цільового кредиту на пільгових умовах, співпраці товаровиробників у придбанні і використанні техніки.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку: на основі поглиблення дослідження даної проблеми розробка з врахуванням соціально – економічних та екологічних особливостей регіону нових шляхів покращення рівня забезпечення товаровиробників аграрної сфери сільськогосподарською технікою та пошук джерел фінансування для реалізації даних заходів.

Література

1. Білоусько Я.К., Головка А.М., Товстоляк В.Л., Яковенко В.П. Досвід формування та використання машинно – тракторного парку розвинутих країн// Економіка АПК. – 2003. – №5. – С. 127-133.
2. Іванішин В.В. Фінансовий лізинг і його роль у матеріально – технічному забезпеченні АПК// Економіка АПК. – 2003. – №2. – С. 42-44.
3. Кравчук В.І. Наукові та організаційні засади технічного забезпечення сільськогосподарського виробництва// Економіка АПК. – 2003. – №4. – С. 3-10.
4. Мельник Л.Ю., Макаренко П.М. Матеріально – технічна база сільського господарства в контексті державної аграрної політики// Економіка АПК. – 2003. – №3. – С. 19-27.
5. Олійник О.В. Технічне забезпечення сільськогосподарського виробництва і тенденції його відтворення// Економіка АПК. – 2003. – №5. – С. 66-73.
6. Петров В.М. Моніторинг технічного забезпечення сільськогосподарського виробництва у пореформний період// Економіка АПК. – 2003. – №3. – С. 40-46.
7. Ситник В.П. Формування і реалізація державної політики розвитку матеріально – технічної бази АПК в Україні// Економіка АПК. – 2003. – №2. – С. 19-29.
8. Усата В.Н. Забезпеченість сільськогосподарських підприємств транспортними засобами// Економіка АПК. – 2003. – №7. – С. 72-77.